

підприємницької діяльності, порядок найму та звільнення працівників; 6) орієнтація у досягненні поставленої мети; 7) наявність розгалужених зв'язків у різних сферах суспільного життя та підприємницької діяльності.

Таким чином, підводячи підсумок розгляду особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене ст. 173 КК України, можна зробити висновок, що вона характеризується високим освітнім та інтелектуальним рівнями, вік таких осіб зазвичай перевищує 30 років, а стать переважно чоловіча. Родом занять осіб, які вчинюють грубе порушення угоди про працю, є керівні посади на підприємствах, установах, організаціях або підприємницька діяльність, як наслідок такі особи мають достатньо високий соціальний статус.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінологія. Академічний курс / за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Кондор, 2018. 588 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 11.04.2019).

Одержано 15.04.2019

*

УДК 343.9+711.4

Олексій Олексійович Титаренко,

докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК СЕРЕДОВИЩА І ЙОГО КРИМІНОГЕННОСТІ

Створення та підтримання безпечного міського середовища завжди було актуальним у сфері протидії злочинності, а тому повинно бути пріоритетним не тільки в регіональній та державній політиці протидії злочинності, а і у містобудівній політиці держави та виступати частиною стратегії щодо забезпечення сталого розвитку міст.

Підтримання безпеки міського середовища безпосередньо поєднано із забезпечення належної кримінологічної безпеки міста.

Планування розбудови території, що ґрунтується на мультидисциплінарному підході і враховує проблеми вуличної злочинності, забезпечує створення психологічного й фізичного благополуччя людини, підвищує комфортність міського середовища та якість життя жителів [1, с. 20].

Починаючи з 80-х рр. ХХ ст., закордонні урбаністи та кримінологи відносять до факторів кримінологічної безпеки міського середовища його архітектурно-просторові характеристики (Jeffrey, 1969; Newman, 1973). Науковці довели, що архітектурно-просторова організація міського середовища може впливати на культуру й організованість локальних громад у питанні протидії вуличній злочинності, а також на прийняття зловмисником рішення щодо вчинення злочину [1, с. 20; 2; 3]. Це, зокрема, відображено у теоріях «можливості злочину» (crime opportunity theory) і теорії «розбитих вікон» (Clarke, 2009; Wilson & Kelling, 1982). На основі цього були створені мультидисциплінарні теорії щодо запобігання злочинності в міському середовищі, які включають адміністративні та архітектурно-просторові методи й засоби (Atlas, 2013; Colquhoun, 2003) [1, с. 20; 3; 4, с. 21].

Проте в Україні вивчення питання впливу архітектурного середовища на злочинність є малодослідженим, а вимоги кримінологічної безпеки міського середовища переважно не враховуються в процесі проектування та містобудування.

Зазначимо, що проблеми просторового впливу на злочинність досліджувались у працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: О. М. Бандурки, В. В. Голіни, Б. М. Головкина, В. М. Дрьоміна, Ю. Ф. Іванова, М. Г. Колодяжного, О. М. Литвинова, В. І. Шакуна, С. С. Шрамка, Д. Уїлсона, Д. Келлінга, Дж. Джекобс, Р. Джефрі, Р. Кларка, К. Коулса, Т. Кроу, О. Ньюмана, С. М. Іншакова та ін. [1; 3–8].

Останнім часом в Україні відмічається активізація досліджень з підвищення кримінологічної безпеки міського середовища серед вчених зі сфери архітектури та будівництва. Яскравим прикладом є кандидатська дисертація О. З. Главацького «Архітектурно-просторові методи і засоби підвищення кримінологічної безпеки міського середовища» (2018 рік) за наукової спеціальністю 18.00.01 [1; 2].

В подальшому для розробки даного питання та формування практично-значущих рекомендацій до безпекового планування

розбудови територій є необхідність у використанні спеціальних методів наукового пізнання, які допоможуть отримати кримінологічно важливу інформацію про вплив архітектурного простору на злочинність*.

Методика виявлення і вирішення проблем територій підвищеної кримінологічної небезпеки засобами середовищного дизайну розкрита у методичних моделях – «SARA model» і CECAD, що описані у роботах Б. Хілла, Р. Пайніча, Р. Сантоса, Д. Захм та ін. Загальні положення щодо архітектурно-просторової організації кримінологічно безпечового середовища описані у роботах Я. Колкухоун, С. Геасон, П. Вілсон, Р. Атлас, Т. Кроу [1; 2; 5–7].

Як, обґрунтовано, зазначає О. З. Главацький для визначення зв'язку між архітектурно-просторовою організацією та криміногенністю міського середовища є потреба у використанні спеціальних методів наукового пізнання. Проблеми архітектурно-просторового впливу на злочинність лежать в площині декількох наук, зокрема: архітектури, містобудування, кримінології та соціології. Тому їх дослідження, в-першу чергу, пов'язане з використанням методів, які стосуються аналізу злочинності та архітектурно-містобудівного аналізу. Але до них, на нашу думку, ще слід додати і синергетичний аналіз зв'язків впливу архітектурного простору на злочинність та на індивідуальну злочинну поведінку особи.

Для того щоб дослідити вплив просторових факторів на загальноміському рівні, необхідно визначити розповсюдженість злочинів на території міста, виділити місця підвищеної криміногенності. На основі аналізу закордонних джерел вчені виділяють дві методичні моделі для дослідження та вирішення проблеми злочинності в міському просторі, а саме:

1) «SARA model», що розроблена консорціумом охорони громадського порядку, Міжнародною асоціацією начальників

---

* Рекомендації та пропозиції представників так званої середовищної кримінології (Crime Prevention through Environmental Design – CPTED), що стосуються розробки та впровадження житлових проєктів, які відповідають вимогам безпеки (з точки зору недопущення вчинення злочинів), наприклад, підтримуються на офіційному рівні в США, Австралії, Нідерландах, Великобританії (програма Secured by Design), Німеччині [3; 4; 7].

поліції, Національною асоціацією шерифів, Виконавчим поліцейсько-науковим форумом (Police Executive Research Forum). Її основні положення наступні: сканування (визначення місць з низьким рівнем безпеки); аналіз (визначення причин підвищеної злочинності); пропозиції (розробка і впровадження стратегій для вирішення проблем злочинності); оцінка (оцінка ефективності заходів) [2; 7].

2) CECAD (collection, evaluation, collation, analysis, dissemination), що представляє циклічну методіку із визначення й боротьби зі злочинністю, включає такі етапи: збір інформації, оцінювання, опрацювання, аналіз, поширення й обмін результатами [1; 9].

Дані методи ґрунтуються на первинних і вторинних емпіричних даних. До первинних даних відносять інформацію, отриману за результатами соціологічних опитувань (правоохоронців, працівників архітектурних спеціальностей та самих жителів міста), натурних обстежень об'єктів тощо. До вторинних відносяться ті, що були зібрані попередньо, тобто інформація з електронних баз даних щодо вчинення окремих злочинів у міському середовищі [1, с. 78–79].

Соціологічне опитування є необхідним для доповнення і збалансування інформації, отриманої із інших джерел. Наприклад, часто відчуття захищеності мешканцями може відрізнятись від реального рівня злочинності на певній території. Цей метод використовують для того, щоб отримати дані про рівень задоволеності мешканців місцем їх постійного проживання, ступінь спорідненості із навколишнім середовищем, для того, щоб ідентифікувати потреби і виявити проблеми середовищного характеру. Зазвичай зарубіжними вченими даний метод використовується як перед початком будівництва окремого об'єкту (багатоповерховий будинок, спортивний або розважальний центр, культова споруда), так і після здавання його в експлуатацію та впродовж 1–2 років експлуатації.

Архітектурно-містобудівний аналіз спрямований на опрацювання та аналіз містобудівної документації і має велике значення в архітектурно-містобудівному дослідженні. Графічні та текстові матеріали (житлових, громадських, промислових, комунально-складських територій, об'єктів соціально-побутового обслуговування, парків, вулиць та ін.) дають змогу краще зрозуміти міське

середовище [1, с. 80–82]. Також застосування даного методу при вивченні окремої місцевості може включати:

1. Картографічний аналіз: функціональне використання території (змішане, монофункціональне, тощо) визначення щільності забудови, просторової (розчленована, компактна, розосереджена форма) та структурної (взаємне розміщення різних типологічних об'єктів) моделі житлової забудови, поверховість, щільність вуличної мережі, транспортної доступності, розміщення відносно великих виробничих і озелених територій.

2. Натурні обстеження (освітленість територій, стан благоустрою, наявність просторових конфліктів, можливість орієнтації у просторі, розміщення різних громадських об'єктів, тощо).

3. Спостереження дозволяє виявити ефективність використання простору, існуючі в середовищі конфлікти, дефекти та невідповідності. Спостереження може бути спрямоване на отримання інформації про кількість пішоходів та автомобілів, забезпеченість паркувальними місцями, стан благоустрою, візуальну оцінку криміногенності території, наявність та дієвість соціального контролю з боку місцевих жителів, їх соціально-економічний стан тощо.

4. Об'ємно-просторовий та композиційний аналіз (співмасштабність простору, архітектурні особливості та взаємне розміщення будівель і споруд, особливості ландшафту, тощо).

Опрацювання інформації на основі отриманих даних та аналізів існуючої ситуації дозволить виділити середовищні проблеми і недоліки в архітектурно-просторовій організації міської території, здійснити причинно-наслідковий аналіз та оцінку просторової ситуації.

Список бібліографічних посилань

1. Главацький О. З. Архітектурно-просторові методи і засоби підвищення кримінологічної безпеки міського середовища : дис. ... канд. архітектури : 18.00.01. Харків, 2018. 284 с.

2. Главацький О. З. Архітектурно-просторові характеристики місць підвищеної кримінологічної небезпеки у м. Львові. *Сучасні технології та методи розрахунку в будівництві*. 2016. Вип. 5. С. 316–323.

3. Янковская Ю. С., Полянцева Е. Р. Сравнительный анализ концепций проектирования безопасной архитектурной среды. *Вестник Томского государственного архитектурно-строительного университета*. 2015. № 3. С. 65–78. URL: <https://vestnik.tsuab.ru/jour/article/view/45> (дата звернення: 10.04.2019).

4. Колодяжний М. Г. Просторова профілактика злочинності: зарубіжний досвід і шляхи упровадження в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2018. Вип. 35. С. 20–29.

5. Rondeau M. B. The role of environmental criminology in architecture : thesis of dissertation. The University of British Columbia, Canada, 2000. 111 p. URL: <https://open.library.ubc.ca/cIRcle/collections/ubctheses/831/items/1.0089853> (дата звернення: 11.04.2019).

6. Wortley R., Townsley M. Environmental criminology and crime analysis: Situating the theory, analytic approach and application // *Environmental Criminology and Crime Analysis* / eds: R. Wortley, M. Townsley. 2nd ed. London : Routledge, 2016. 48 p. URL: <http://discovery.ucl.ac.uk/1530194/1/Wortley%20%26%20Townsley%202017%20ECCA%20chapt%201%20p> (дата звернення: 12.04.2019).

7. Zahm D. Using Crime Prevention Through Environmental Design in Problem-Solving. August 2007. 80 p. (Problem-Oriented Guides for Police Problem-Solving Tools Series. Guide No. 8 / U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services). URL: <https://ric-zai-inc.com/Publications/cops-p132-pub.pdf> (дата звернення: 12.04.2019).

8. Головкін Б. М. Злочинність на вулицях та в інших громадських місцях. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2013. Вип. 26. С. 87–98.

9. Hill B., Paynich R. *Fundamentals of Crime Mapping*. 2nd ed. Jones & Bartlett Learning, United States, 2013. 626 p.

Одержано 15.04.2019

*

УДК 342.9

Анна Олексіївна Трофименко,

слухач магістратури факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ ПЛАНУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Для забезпечення правопорядку в державі функціонує система правоохоронних органів, частиною якої є Національна поліція, яка є центральним органом виконавчої влади, що реалізовує державну політику в сфері захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних діянь. Своєчасне та якісне планування діяльності Національної поліції України забезпечує успішність виконання поліцейськими їх службових обов'язків.